

реалізації цієї політики. Використання європейської практики формування та реалізації регіональної політики з урахуванням особливостей економічної системи дозволить Україні пришвидшити отримання позитивних результатів в рамках транскордонного та євро регіонального співробітництва.

Список використаних джерел

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [Електронний ресурс] // Закони України/ Постанова Кабінету Міністрів України, 6 серпня 2014 р. № 385. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-n#n11>
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] : міжнародна Угода [ратифіковано із заявою Законом України 16.09.2014 № 1678]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011
3. Alfonso Alcolea Martínez. The European Grouping of Territorial Cooperation [Електронний ресурс] Committee of the Regions of the EU. Official site. – Режим доступу: <http://librozilla.com/doc/419631/welcome-to-the-committee-of-the-regions>
4. LIST of European Groupings of Territorial Cooperation – EGTC. Brussels, 1 September 2015 [Електронний ресурс] Committee of the Regions of the EU. Official site. – Режим доступу: <https://goo.gl/4DjXaj>
5. Олександр СОФІЙ. Експрес-аналіз законопроекту «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів у зв'язку з ратифікацією Протоколу №3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань євро регіонального співробітництва (ОЕС)». [Електронний ресурс] Європейський діалог. – Режим доступу : <http://goo.gl/d0gMZR>
6. Knowledge and Expertise in European Programmes. [Електронний ре-сурс]. – Режим доступу: <http://www.keep.eu/keep/>

References

1. Derzhavna stratehiia rehionalnoho rozvytku na period do 2020 roku (2014). [National Strategy for Regional Development until 2020] Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy, 6 serpnia 2014 r. № 385. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-n#n11> [in Ukrainian].
2. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony (2014) [The Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand] Mizhnarodna uhoda, ratyfikovano iz zaiavoiu Zakonom Ukrainy 16.09.2014 № 1678. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].
3. Martínez A.A. (2011). The European Grouping of Territorial Cooperation [Online] Committee of the Regions of the EU. Official site. – Retrieved from <http://librozilla.com/doc/419631/welcome-to-the-committee-of-the-regions> [in English].
4. LIST of European Groupings of Territorial Cooperation – EGTC (2015). [Online] Committee of the Regions of the EU. Official site. – Retrieved from <https://goo.gl/4DjXaj>
5. Sophie A. (2015). Ekspres-analiz zakonoprojektu «Pro vnesennia zmin i dopovnen do deiakyykh zakonodavchykh aktiv u zviazku z ratyfikatsiieiu Protokolu №3 do Yevropeiskoi ramkovoї konventsii pro transkordonne spivrobitnytstvo mizh terytorialnymy obshchynamy abo vlastiamy stosovno obiednan yevrorehionalnoho spivrobitnytstva (OleS)» [Express analysis of the bill "On amendments and additions to some legislative acts in connection with the ratification of the Protocol №3 to the European Outline Convention on Transfrontier Cooperation between Territorial Communities or Authorities concerning Euroregional Cooperation (ECG)."] [Online] Retrieved from <http://goo.gl/d0gMZR> [in Ukrainian].
6. Knowledge and Expertise in European Programmes (2015), [Online] Retrieved from <http://www.keep.eu/keep/> (Accessed 14 Aug 2015).

УДК 332.14: 711.437

С. І. Белей

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії і туризму,
Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

О. В. Зибарева

доктор економічних наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи,
Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В КОНТЕКСТІ
УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКОЇ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ
ЄВРОРЕГІОНУ “ВЕРХНІЙ ПРУТ”**

Визначено основні проблеми розвитку сільських територій, пріоритетні напрями розвитку сільських територій з урахуванням європейської практики їх розвитку та запропоновано алгоритм розвитку сільських територій в контексті транскордонної співпраці Євро регіону “Верхній Прут”

Ключові слова: сільська територія, розвиток, євроінтеграція, співробітництво, аграрна економіка, сільське населення.

Belei S., Zybareva O. PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN-ROMANIAN CROSS-BORDER COOPERATION EUROREGION "UPPER PRUT"

The main problems of rural development, priority areas for rural development from the European practice their algorithm development and rural development in the context of cross-border cooperation Euroregion "Upper Prut".

Key words: rural area development, European integration, cooperation, agrarian economy, the rural population

За перші сім місяців 2015 року експорт аграрної продукції становить 7,7 млрд доларів США або 35,7% від загального експорту України. Імпорт аграрної продукції до України становить – 2,2 млрд доларів або 10,5% від загального імпорту країни. Порівняно з аналогічним періодом 2014 року відбулося зменшення імпорту сільськогосподарської продукції на 45,5%. Стрімке збільшення населення на планеті, зростання доходів у країнах з економіками, що розвиваються, значно підвищує попит на продовольство. За останні десятиліття саме країни, що розвиваються стимулюють тенденцію щодо зростання виробництва і споживання. Україна є важливим чинником в структурі продовольчої безпеки світу. При виробництві зерна на рівні 59-60 млн. тонн наша держава щорічно годує близько 140 млн осіб. Сьогодні Україна – стабільний, надійний постачальник базових видів сільськогосподарської продукції на глобальні ринки. Частка нашої держави на світовому ринку кукурудзи – 13% (3 місце), ячменю – 16% (4 місце), пшениці – 10% (6 місце). Ми експортуємо 3% обсягів світової торгівлі насіння олійних культур. Це 6 місце у світі. За обсягами експорту олії соняшникової Україна отримує 1 місце в світі, за експортом курятини – 6 місце. Експорт сільськогосподарської продукції генерує розвиток галузі та нові робочі місця для наших людей. А це – внесок в економічну стабільність країни та інвестиції у прагматичні взаємини з іншими країнами. Тому нині особливої актуальності набуває проблема пріоритетного сільського розвитку, в тому числі розвитку сільських територій, оскільки тут реалізуються соціально-економічні інтереси різних груп населення, відносини суспільства і людини, задовольняються матеріальні та духовні їх потреби, створюються належні умови життєдіяльності. Розвиток інтеграції на європейському рівні є сучасною ознакою прогресивних змін у сільському господарстві. Європейські орієнтири надають аграрному сектору відповідний вектор розвитку та відкривають нові можливості для розвитку сільських територій, створюють додаткові порівняльні переваги в умовах глобалізації економіки. Зміна характеру економічних, політичних відносин внаслідок якісних і кількісних змін в структурі ЄС має безпосередній вплив на формування нової системи відносин між регіонами, зокрема прикордонними регіонами України та регіонами країн нових членів ЄС. Це актуалізує необхідність проведення наукових досліджень, пов'язаних з пошуком шляхів розвитку сільських територій в контексті транскордонної співпраці з метою наближення рівня розвитку українських сільських територій до стандартів ЄС.

Основні напрями розвитку вітчизняних сільських територій у контексті євроінтеграційних процесів відображені у роботах М. Барановського, Ю. Губені, М. Маліка, Н. Мікули, О. Онищенко, О. Павлова, Б.

Пасхавера, О. Попова, І. Прокопи, П. Саблука, В. Юрчишина, К. Якуби та ін. Водночас окремі аспекти порушеної проблеми все ще залишаються недостатньо опрацьованими та висвітленими в науковій літературі. Насамперед більш детального розгляду потребують особливості функціонування саме сільських територій під впливом прикордонного розміщення.

Мета статті полягає у виявленні основних проблем розвитку сільських територій та окресленні пріоритетних напрямів розвитку сільських територій з урахуванням європейської практики їх розвитку, запропонованні алгоритму розвитку сільських територій в контексті транскордонної співпраці Євро регіону "Верхній Прут".

Характерним для останнього десятиліття є розширення процесів глобалізації та зростання ролі транскордонного співробітництва (ТКС) регіонів, що відкриває нові можливості для активізації господарської діяльності на сільських територіях і підвищення їх конкурентоспроможності. Транскордонне співробітництво - спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством. В Україні транскордонне співробітництво є одночасно інструментом розвитку прикордонних територій та чинником реалізації її євроінтеграційних прагнень. Визначення, запропоноване Європейською рамковою конвенцією про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями у Ст. 2 звучить так: «Транскордонне співробітництво – будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та розвиток добросусідських відносин між територіальними общинами або органами влади, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, та укладення з цією метою необхідних угод або домовленостей»[1].

Транскордонне співробітництво охоплює різноманітні за формою і змістом стосунки між територіями держав-сусідів і є проявом міжнародних відносин на регіональному і місцевому рівнях. Воно визначене пріоритетним напрямом розвитку регіональної політики Європейського Союзу на період до 2013 року. У зазначеному контексті регіональна політика Європейського Союзу перейшла до нової парадигми - від застосування механізмів ліквідації диспропорцій регіонального розвитку шляхом міжрегіонального перерозподілу ресурсів до мобілізації природно-ресурсного потенціалу територій і застосування принципу субсидіарності. Цей підхід був використаний суміжними

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

прикордонними регіонами Європи, які налагодили взаємні контакти між державними регіональними органами влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, суб'єктами господарювання територій, об'єднуючи зусилля для вирішення спільних проблем, і від співробітництва за окремими транскордонними угодами перейшли до співробітництва в рамках євро регіонів.

Транскордонне співробітництво в умовах розвитку інтеграційних процесів має властивість прискорювати процеси вирівнювання якості життя населення прикордонних територій, приводити її до середньоєвропейського рівня та сприяти досягненню вільного переміщення товарів, капіталів і людей через кордон. Воно забезпечує мобілізацію місцевих ресурсів та підвищення ефективності їх використання, робить можливим об'єднання зусиль для вирішення спільних проблем у транскордонному регіоні.

Намагаючись наслідувати європейський досвід, Україна звернула свій погляд на такий феномен, як євро регіони. В румунському місті Ботошани 22 вересня 2000 року було підписано Угоду про утворення Євро регіону "Верхній Прут" Утворення Євро регіону "Верхній Прут" завершило формування Україною системи спільних з країнами ЦСЄ транскордонних структур уздовж її західного кордону. Особливістю утворення Євро регіону "Верхній Прут" є те, що він утворився на ґрунті багаторічної традиції міжрегіонального співробітництва адміністративно-територіальних одиниць, які формують транскордонну конструкцію. Партнерські зв'язки Чернівецької області з Сучавським повітом були започатковані в середині 60-х років, з Ботошанським повітом з 1992 р. і здійснювалися на основі двосторонніх протоколів про співробітництво. А це означає що розвитку прикордонного співробітництва в євро регіоні сприяє відсутність культурної «дистанції». Також позитивний ефект на розвиток транскордонного співробітництва в Євро регіоні "Верхній Прут" має схожість у темпах економічного розвитку прикордонних територій. Отже, до основних передумов розвитку прикордонної співпраці Євро регіону "Верхній Прут" можемо віднести: - історичні, політичні, економічні, соціологічні передумови.

Основою транскордонного співробітництва є процес створення зв'язків та договірних відносин на прикордонних територіях з метою пошуку рішень для спільних проблем. У „Методичних рекомендаціях щодо транскордонного співробітництва місцевих і регіональних влад в Європі”, виданих Радою Європи, зазначається, що „основоположний принцип транскордонного співробітництва полягає в тому, щоб створювати зв'язки та договірні відносини в прикордонних зонах між державними і приватними суб'єктами політичного життя й громадянського суспільства з метою пошуку спільних рішень ідентичних проблем” [2].

Без перебільшення можна сказати, що сільські території є базисом для розвитку транскордонного співробітництва. При цьому успішність і сталість

функціонування територіальних систем залежить від ефективності використання власного потенціалу. Потенціалом сільських територій є органічне поєднання низки потенціалів геополітичного, природно-ресурсного, трудового, соціально-економічного, інфраструктурного, екологічного.

Чернівецька область – прикордонний регіон з розвинутим аграрно-промисловим потенціалом. Їй властивий майже весь набір природних ландшафтів, які зустрічаються в Україні – від гірських перевозованих (на заході) до рівнинних лісостепових (на сході). Відповідно до природних умов на Буковині була сформована система ведення сільського господарства. Аграрне виробництво має багатогалузевий характер. Слід зазначити, що економіка румунських прикордонних регіонів та Буковини має однакову структуру. У структурі економіки прикордонної території в Румунії велику частку також займає сільське господарство.

Традиційно вважають і поєднують розвиток сільських територій з розвитком сільськогосподарського виробництва. При цьому не враховується відповідність спеціалізації території, природно-кліматичних умов та вимог ринку. На нашу думку, людський капітал є базисом для розвитку сільських територій. Це творчий, найефективніший і дедалі зростаючий ресурс економіки. Умови формування людського капіталу пов'язані переважно із соціально-економічним розвитком сільської території. Разом з тим, накопичення і розвиток сукупного людського капіталу сільської території та зростання віддачі від нього визначає розвиток самої сільської території, можливості її економічного зростання і досягнення добробуту населення. Виходячи із проведених досліджень, можемо відмітити негативну тенденцію щодо сільського населення Чернівецької області, яке на 01.01.2015 р. зменшилось в порівнянні з 2001 р. на 26,8 тис. осіб (табл. 1 та рис. 1).

Таблиця 1

Сільське населення Чернівецької області

Показники	2001 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	зміна 2014 р до 2001 р (+,-)
Наявне населення, тис. осіб	927,9	904,4	904,3	905,3	907,2	910,0	-17,9
міське	379,3	379,3	381,1	383,1	385,7	388,2	+8,9
сільське	548,6	525,1	523,2	522,2	521,5	521,8	-26,8
відсотків до всього населення							
міське	40,9	41,9	42,1	42,3	42,5	42,7	+1,8
сільське	59,1	58,1	57,9	57,7	57,5	57,3	-1,8

Джерело: розраховано за даними головного управління статистики у Чернівецькій області [Статистичний щорічник Чернівецької області за 2014 р. / За ред. А.В. Ротаря – Чернівці. – 2015 р. – 610 с.]

На демографічні процеси істотно впливає рівень доступності до цивілізованих стандартів житла та відповідних житлових умов. Забезпечення належних житлових умов сільського населення є одним із першочергових завдань сучасної соціальної політики держави.

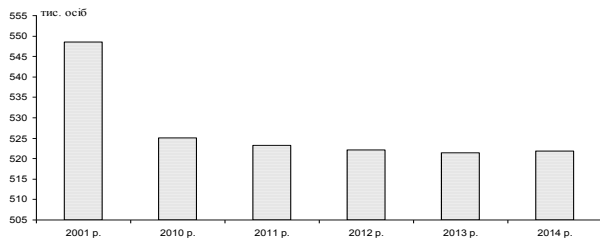

Рис. 1. Динаміка сільського населення Чернівецької області

Джерело: розраховано за даними головного управління статистики у Чернівецькій області [Статистичний щорічник Чернівецької області за 2014 р. / За ред. А.В. Ротаря – Чернівці. – 2015 р. – 610 с.]

Житлові умови як соціальний фактор впливають на людину рядом соціальних, економічних, психофізіологічних та інших чинників (табл.2). Слід зазначити, що у Чернівецькій області всього 358 сільських населених пунктів, з них тільки 12 на початок 2000 р мали водопровід, тобто 3,4 % від загальної кількості. На кінець 2014 р. ситуація не змінилася на краще.

Таблиця 2

Благоустрій сільських населених пунктів

Показники	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2000 р.
Кількість населених пунктів, які :					
мають водопровід					
селищ міського типу	8	8	8	8	100,0
сільських населених пунктів	12	10	8	8	67,6
мають каналізацію					
селищ міського типу	8	8	8	8	100,0
сільських населених пунктів	10	9	10	11	110,0

Джерело: розраховано за даними головного управління статистики у Чернівецькій області [Статистичний щорічник Чернівецької області за 2014 р. / За ред. А.В. Ротаря – Чернівці. – 2015 р. – 610 с.]

Розвиток сільських територій тісно пов'язаний з розвитком соціальної інфраструктури. Від розвитку соціальної інфраструктури залежить розв'язання соціальних та економічних завдань а саме: максимальне скорочення витрат часу споживачів на одержання побутових послуг; зменшення вартості послуг та інші. З-поміж галузей соціальної інфраструктури, виняткове значення для життєдіяльності населення має рівень розвитку транспорту. Дорожньо-транспортна інфраструктура Чернівецької області має наступний вигляд: довжина автомобільних доріг – 2,9 тис. км, з них: 82 % населених пунктів знаходяться далі, ніж 10 км від районного центру; 24,3% сіл не мали дороги з твердим покриттям на початок 2015 р.; 90% доріг потребують капітального ремонту чи реконструкції. Автобуси, що працюють на сільських маршрутах, практично повністю вичерпали свій ресурс і потребують заміни, так само, як і під'їзди до багатьох населених пунктів. Проведені дослідження, дають можливість зазначити, що рівень розвиненості дорожньо-транспортної інфраструктури у Чернівецькій області є низьким.

Соціальна інфраструктура має велике значення і

для формування фізичних і інтелектуальних здібностей до праці, сприяє підвищенню рівня освіти, кваліфікації, культури. Кількість місць та кількість дітей у дошкільних закладах Буковини також є недостатньою, хоча протягом останніх років має тенденцію до зростання. (табл. 3)

Таблиця 3

Дошкільні навчальні заклади у сільській місцевості

Показники	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2000 р.
Кількість закладів у сільській місцевості	160	220	262	277	зб. в 1,7 р
У них місць у сільській місцевості	5878	9923	11443	12205	зб. в 2,1 р.
Кількість дітей у закладах у сільській місцевості	3894	8776	12632	14408	зб. в 3,7 р.

Джерело: розраховано за даними головного управління статистики у Чернівецькій області [Статистичний щорічник Чернівецької області за 2014 р. / За ред. А.В. Ротаря – Чернівці. – 2015 р. – 610 с.]

Зменшенням природного приросту було обумовлене і закриття та перепрофілювання низки дошкільних навчальних закладів. На сьогодні їх кількість почала дещо збільшуватись, проте не відповідає існуючій потребі. Складною є ситуація і з сільськими школами Буковини.

У нинішніх умовах сільські території слід також розглядати не тільки як місце проживання, а також як невід'ємна частина аграрного сектора України. Зайнятість населення у сільській місцевості має свій власний характер та особливості (рис. 2). Характерною особливістю сільського ринку праці на нинішньому етапі є збереження тривалої негативної тенденції зростання обсягів як відкритого, так і прихованого безробіття серед сільського населення. Криза призвела до різкого скорочення попиту на робочу силу як безпосередньо в сільській місцевості, так і за її межами. Ще однією особливістю є неформально зайняті.

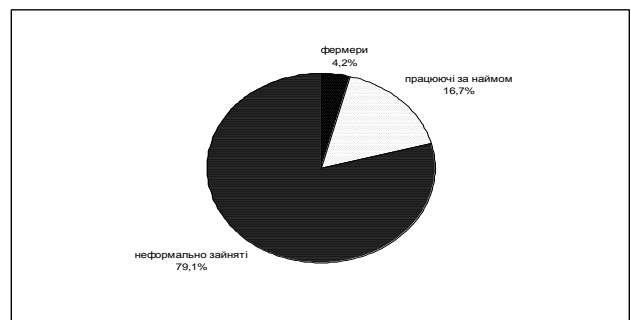

Рис. 2. Структура зайнятості населення у сільській місцевості

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України [Статистичний щорічник України за 2014р. / За ред. О. Г. Осауленка. – ДССУ. – 2015р. – 534 с.]

Неформальна зайнятість - це повна відсутність соціальних гарантій : пенсійного забезпечення; допомоги з тимчасової непрацездатності; оплачуваної відпустки; допомоги з безробіття, на охорону праці;

індексації заробітку; •доплати за роботу у надурочний час, святкові і вихідні дні. Зайнятість сільського населення має прямий вплив на обсяги та структуру сукупних ресурсів домогосподарств. Тобто і надалі зайнятість у сільському господарстві та доходи від особистого господарства становлять найбільшу частку. Альтернативи сільському господарству на сьогодні незначні: торгівля, будівництво, локальні послуги (ремонтні, охорона здоров'я, шкільна освіта) і становлять незначну частку. Водночас розвиток багатофункціональності сільських територій, що дав би можливість отримання доходів для більшості сільського населення.

Особливістю сучасної системи аграрного виробництва в Україні є формування корпоративного сектору. Постійно нарощуючи обсяги землекористування, агрокорпорації стають одними з визначальних суб'єктів впливу на соціально-економічний та екологічний розвиток сільської місцевості. Негативним фактором їх дії є поступове витіснення з аграрного ринку інших суб'єктів економічної діяльності (сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств, фізичних осіб підприємців), в результаті чого: зменшуються податкові платежі до місцевих бюджетів (агрокорпорації сплачують податки за місцем офіційної реєстрації їх материнської компанії); знижується рівень сільської зайнятості (виробничий процес у агрокорпораціях, як правило, є високомеханізованим і має нижчу трудомісткість, що зменшує потреби у робочій силі); скорочується фінансування розвитку соціальної інфраструктури на селі (агрокорпорації є бізнес-структурами, діяльність яких спрямовано першочергово на здобуття економічного ефекту).

Проявом негативного впливу на соціально-економічний розвиток села також є зниження рівня диверсифікації сільської економіки, оскільки виробництво більшості корпорацій є монокультурним. Це справляє негативний вплив не лише на економічні та соціальні умови розвитку сільської місцевості, а й на екологію: вирощування переважно високорентабельних культур (кукурудзу,

соняшник, сою, ріпак) без дотримання сівозмін призводить до виснаження ґрунту, зниження його природної родючості. Однак слід зазначити, що окремі агрокорпорації, притримуючись принципів соціальної відповідальності бізнесу, спрямовують значні інвестиції на зростання соціального капіталу сільських територій та впровадження інноваційних екологічнобезпечних виробничих технологій, справляючи позитивний вплив на розвиток села.

Виходячи із проведених досліджень, основними економічними загрозами розвитку сільських територій можна вважати:

- монофункціональний характер розвитку;
- малоефективне або неефективне сільське господарство;
- низький рівень доходів сільського населення;
- відсутність умов для розвитку альтернативних напрямів підприємництва та їх подальшої диверсифікації на сільських територіях;
- відсутність адекватного механізму реалізації фінансового забезпечення розвитку сільських територій;
- відсутність економічного інтересу жити та працювати в сільській місцевості, мотивації до праці, наявність безробіття, трудова міграція, бідність

Одним із найбільш дієвих способів вирішення проблем розвитку сільських прикордонних територій вважаємо розвиток транскордонного співробітництва. Важливою складовою розвитку прикордонних територій є врахування сутності процесів що відбуваються у сільських територіях, які здійснюють безпосередній та значний вплив на внутрішні економічні процеси, явища, оскільки сільські території є важливою підсистемою територіальної організації Єврорегіону. При цьому необхідно об'єктивно оцінювати наявний потенціал кожної конкретної території, а не підходити упереджено до виявлення пріоритетних функцій. Основними стратегічними напрямками діяльності Єврорегіону "Верхній Прут" в контексті розвитку сільських територій є: єдність регіону, зміцнення регіону, сприяння розвитку сільських територій, захист довкілля (рис. 3)

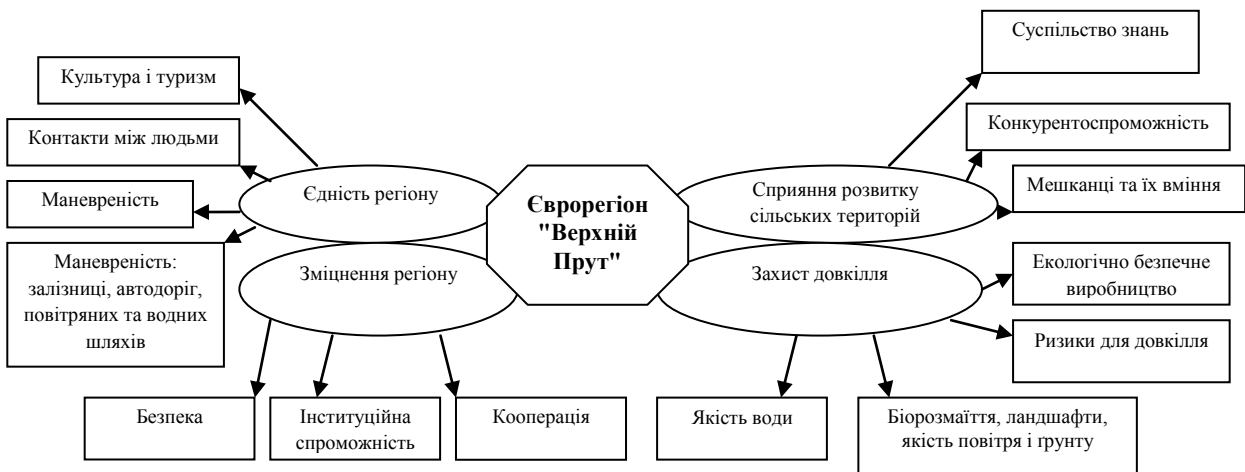

Рис. 3. Основні стратегічні напрямками діяльності Єврорегіону "Верхній Прут" в контексті розвитку сільських територій

Джерело: складено автором

Можна констатувати, що транскордонне співробітництво починає посідати провідне місце у розвитку сільських територій. Поглиблення транскордонного співробітництва відкриває нові можливості для активізації господарської діяльності на периферійних територіях і підвищення їх конкурентоспроможності шляхом мобілізації природно-ресурсного потенціалу сусідніх територій. Таке об'єднання зусиль для вирішення спільних та ідентичних проблем найбільш ефективно здійснюється через реалізацію транскордонних проектів у різних сферах суспільного життя. Тому політика держави у сфері розвитку транскордонного співробітництва в контексті розвитку сільських територій повинна бути спрямована на організацію ефективної системи підготовки та забезпечення реалізації транскордонних проектів. Ця система має бути адаптована до європейської, забезпечувати узгодження загальноєвропейських, національних та регіональних інтересів та передбачати здійснення таких кроків: формування законодавчого середовища для співробітництва; заохочення співробітництва між територіальними органами влади і суб'єктами господарювання прикордонних територій з обох боків кордону та створення спільних структур; виявлення спільних та ідентичних проблем прикордоння і вибір пріоритетів розвитку співробітництва; організація процесів розробки транскордонних проектів; організація системи державної підтримки транскордонного співробітництва.

Підсумовуючи вище зазначене, для забезпечення розвитку сільських територій пропонуємо наступні дії.

По-перше, заходи пов'язані з: розвитком сільськогосподарського виробництва та його станом в умовах ринку; розвитком потенціалу сімейних селянських, фермерських господарств (ССФГ); розвитком спроможності до колективних дій ССФГ; захистом трудових та земельних прав ССФГ; підтримкою реалізації продукції ССФГ.

По-друге, заходи пов'язані з розвитком економічної діяльності на селі – диверсифікації та розвитком інфраструктури села (інженерної, телекомунікаційної, соціальної, дорожньої).

По-третє, водночас, назріла необхідність інституційних перетворень, які пов'язані з: підвищенням рівня знань та практичних навичок сільського населення; створенням інституційної бази політики сільського розвитку; організацією управління сільським розвитком на базі громад; зміною централізованого підходу на децентралізований до розвитку сільських територій; консолідацією місцевих активів для сільського розвитку, узгодженням роботи церков, громадських організацій, державних установ у сфері відстеження неформальних наслідків експансії та діяльності неорелігійних організацій, а також їх ліквідації.

По-четверте, використання Євросерегону як координуючої структури розвитку сільських територій і охоплює наступні заходи: з охорони навколишнього середовища та запобігання

природним та техногенним катастрофам; розвиток інфраструктури транспорту та комунікацій; економічний розвиток та туризм; міжлюдські контакти, розвиток гуманітарного співробітництва (спорт, освіта, культура, молодіжні обміни тощо); впровадження інновацій у транспортному співробітництві, створення транскордонних кластерів, технопарків, логістичних центрів; формування спільної стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку транскордонного регіону з урахуванням національних пріоритетів учасників.

Отже, транскордонне співробітництво є не лише засобом розвитку контактів між прикордонними сільськими територіями сусідніх країн, а й формою та інструментом пошуків загальноєвропейських інтеграційних тенденцій, що в цілому має позитивний вплив на розвиток сільських територій.

Список використаних джерел

1. *Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (ухвалена 21 травня 1980 р., м. Мадрид)* // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. *Методичні рекомендації щодо транскордонного співробітництва місцевих і регіональних влад в Європі* // http://gska2.rada.gov.ua/pls/mpz/docs/757_1829_transfrontier.htm
3. *Чернівецька область : [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.oda.cv.ua/page/pro-oblast>.*
4. *Статистичний щорічник Чернівецької області за 2014 рік / За ред. А.В. Ротаря; Держ. ком. статистики, Чернівецьке обласне управління статистики. – Чернівці, 2015. – 610 с.*
5. *Сільське господарство України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>*
6. *Підвищення якості життя на селі має бути під постійною увагою держави: [Електронний ресурс] / Офіційне Інтернет-представництво Президента України. – Режим доступу : <http://prezident.gov.ua>.*

References

1. *Yevropeys'ka ramkovyya konventsyya pro transkordonnoho Spivrobitnytstvo mezhdru Terytorial'nyu hromadamy abo vlastyamy [European Outline Convention on Transfrontier Cooperation between Territorial Communities or Authorities]. Madryd. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgierences> [in Ukrainian].*
2. *Metodychni rekomendatsiyi otnosytel'no transkordonnoho spivrobitnytstva mistsevikh y rehional'nykh vlad v Evrope [Guidelines for trans-border cooperation of local and regional authorities in Europe]. Retrieved from http://gska2.rada.gov.ua/pls/mpz/docs/757_1829_transfrontier.htm [in Ukrainian].*
3. *Chernivets'ka oblast' [Chernivets'kyj region] Retrieved from <http://www.oda.cv.ua/page/pro-oblast> [in Ukrainian].*
4. *Rotarya A. V. (2015) Statystychnyy shchorichnyk Chernivets'koyi oblasti za 2014 rik [Statistical Yearbook of Chernivtsi region by 2014]. Chernivtsi, 610 [in Ukrainian].*
5. *Sil's'ke hospodarstvo Ukrayiny [Agricultural Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].*
6. *Pidvyshchennya yakosti zhyttya na seli maye buti pid postyynoyu uvah derzhavy [Improving the quality of life in rural areas should be under constant attention of state]. Ofitsiyne Internet- predstavnytstvo Prezydenta Ukrayiny. Retrieved from <http://prezident.gov.ua> [in Ukrainian].*